

Хмельницька міська рада
Управління культури і туризму
Централізована бібліотечна система
Хмельницької міської територіальної громади
Центральна публічна бібліотека

Історія українського футболу

Інформаційний буклет

Хмельницький
2024

Футбол — гра мільйонів. У кожному куточку планети він залишив свій слід. Багато людей з різних континентів і країн об'єднуються на півтори години, щоб подивитися видовищну гру. За ці 90 хвилин можна спостерігати безліч їхніх емоцій: радощі, сльози, сміх, розпач, обурення...

Футбол — вид спорту, який викликає значний ажіотаж у суспільстві, саме тому в нього грають від маленького хлопчика до дідуся. Однак мало хто знає історію гри.

Видання адресоване широкому загалу користувачів, які цікавляться історією футболу.

Центральна публічна бібліотека

вул. Подільська, 78

м. Хмельницький

29000

E-mail: kmcbcs.c@gmail.com

Сайт: www.cbs.km.ua

Укладач:

Колокольникова Т. М.

Редактор:

Василишина О. Б.

Історія розвитку українського футболу

Футбол — найпопулярніша командна гра у світі, де за малу кількість очок доводиться боротися. Історія футболу не була такою легкою, як би нам хотілося. Він пройшов дуже багато перепон до того, як почав захоплювати мільйони людей.

У кожній країні футбол розвивався по-різному. Спробуємо дослідити історію розвитку українського футболу.

Почалося все в Одесі. Англійські моряки зупинилися в тамтешньому порту і «привезли» до України футбол. Так, це вони створили першу команду ОВАК (Одеський атлетичний британський клуб), яка складалася лише з одних англійців. Саме в Одесі з'явилося перше футбольне поле.

Приблизно в той же час гра проникла в західну частину України. Перші футбольні правила були записані в монографії «Гімнастичні ігри шкільної молоді».

Перший футбольний матч проходив у Львові. Тоді львів'яни грали проти команди з Кракова. Гра йшла протягом 7 хвилин, до першого забитого голу. Граючи без схеми й тактики, перемогли львів'яни. До речі, воротами в той час були 2 прапорці, ввіткнені в землю.

У 1900-х виникають перші футбольні клуби, їх переважно створюють студенти. У багатьох містах першими гравцями стають робітники та моряки з країн Європи. Футбол розвивався у великих містах: Київ, Дніпро, Одеса. Тоді вирішили організувати перший чемпіонат країни для колективів міст та республік. Представник Харкова («Штурм») став переможцем зональних змагань в Україні.

У 1927 році заснований і сьогодні відомий нам клуб «Динамо». Він був єдиною українською командою у найвищій

лізі першого чемпіонату СРСР у 1936 році. Тоді «Динамо» зайняло друге місце.

Впродовж наступних п'яти років великих змін в українському футболі не відбулося. А ось у період німецької окупації клуби західної України почали організовувати свої змагання.

В історії українського футболу є і чорні сторінки. У час окупації німці вирішили провести турнір, в якому брали участь угорські, німецькі, румунські та українські футболісти. Український «Старт» у двох матчах переміг «Флякельф». Німці не знайшли більш гуманного рішення, як розстріляти наших гравців. Цей матч занесений в історію як «Матч Смерті».

З кожним наступним роком українські футбольні клуби набували більше досвіду й ставали сильнішими. У післявоєнний період уже два таких брали участь у чемпіонаті СРСР — «Динамо» і «Стахановець».

У 1954 році «Динамо» завоювало кубок СРСР. А от 1961 рік видався напрочуд насиченим на трофеї: «Динамо» перемагає в чемпіонаті, а гравці ФК «Стахановець» підняли кубок над головою.

«Українську діаспору» в радянському чемпіонаті доповнив клуб із Харкова («Авангард», у 1962 році). Українські клуби ставали більш помітними на радянській арені. Так, наприклад, у 1969 році ФК «Карпати» викликав фурор: вони перемогли у боротьбі за кубок.

На жаль, це була перша й остання команда, за історію радянського футболу, яка з першої ліги стала переможцем. Кияни почали стрімко розвиватися порівняно з іншими українськими клубами. За чудову гру Олег Блохін отримав Золотий м'яч.

Після здобуття Україною незалежності у 1991 році для українського футболу відкривається нова сторінка історії. З часу розпаду Радянського Союзу створилася Українська асоціація футболу. Першим її президентом став Віктор Банніков. Найсильніші українські гравці виїхали за кордон. Від колишніх радянських систем тренувань нічого не залишилося. На український футбол після розпаду СРСР чекав складний шлях. Першим чемпіоном незалежної України став ФК «Таврія». Всі наступні чемпіонати до 2002 вигравали «динамівці». До початку 2000 року збірну формували лише кияни.

У 1996 році з Близького Сходу повертається Валерій Лобановський. Він робить великий вклад, «створивши» висококласних футболістів, які згодом виступали за кордоном (Шевченко, Лужний, Каладзе, Ребров).

У 2004 році багато кому з європейських вболівальників сподобалась гра Андрія Шевченка, тому вони обрали його найкращим європейським футболістом.

Клубний рівень «Шахтаря» зміцнів після того, як його президентом став Рінат Ахметов. До українського футболу потрохи виникав інтерес.

За підсумками 2006 року Олег Блохін ввійшов до десятки найкращих тренерів року. У сезоні 2008–2009 років українські клуби за набраними очками в таблиці коефіцієнтів УЄФА увійшли до п'ятірки найкращих.

Як ми бачимо, історія українського футболу насичена й цікава. Як сокіл з кожним розмахом крил злітає все вище й вище, так і український футбол з кожним роком переходить на все вищий і вищий рівень. Сподіваємося, що теперішній український футбол не втратить темпу свого розвитку та гідно представить «футбольну Україну» світові.

Історія розвитку хмельницького футболу

Футбольний сезон 1960 року для уболівальників обласного центру став особливим: на початку року на базі колективу фізкультури обласного товариства «Динамо» був створений футбольний клуб майстрів, тому вперше хмельницькі футболісти стартували в чемпіонаті СРСР серед команд майстрів.

Хмельницьке «Динамо» у 60-х рр. Зліва направо: М. Ступар (воротар), Р. Саркісов, Б. Соколов.

До цього подоляни брали участь лише у першостях України серед колективів фізкультури, тобто на аматорському рівні. Але, одержавши право показати в класі «Б» чемпіонату СРСР з футболу свою команду, місто опинилося перед двома великими проблемами.

Перша — це стадіон, який не відповідав вимогам проведення матчів такого високого рівня. Друга — сама команда. Ті футболісти, які грали до цього лише на аматорському рівні, навряд чи змогли б на рівних виступати проти відомих клубів інших міст. Треба було щось негайно робити.

У січні перед будівельниками були поставлені жорсткі терміни: закінчити всі роботи до 15 квітня (!). І от за три місяці вирости нові залізобетонні трибуни на 10 тисяч місць, з роздягальнями, душовими, медпунктом. Встановили щогли

електричного освітлення, якого на той час більшість стадіонів України ще не мали.

Якщо побудувати стадіон виявилось можливим за три місяці, то створити боєздатну команду майстрів за такий термін було важко. Тому в Хмельницький з Одеси запросили майже у повному складі клубну (тобто другу) команду СКА.

Разом з тренером Володимиром Михайловичем приїхали гравці: В. Арабей, Л. Воротняк, В. Арапакі, М. Кишинський, О. Ворона. Саме вони й склали основу команди майстрів хмельницького «Динамо».

Взагалі у структурі Хмельницького футбольного клубу майстрів у лютому 1960 року було дві команди: команда майстрів (як основна) виступатиме у класі «Б» всесоюзної першості, а також так звана «клубна» команда, що змагатиметься за першість області.

12 квітня 1960 року стартував чемпіонат СРСР у класі «Б». Перший в історії матч серед команд майстрів динамівці провели у Вінниці з місцевим «Локомотивом» і програли 0:3. Перший матч у Хмельницькому відбувся 24 квітня із повністю заповненими трибунами нового стадіону. На жаль, хмельничани знову програли: цього разу — «Спартак» (Ужгород) — 0:1. Перша перемога до наших футболістів прийшла лише у дев'ятому турі. Вдома вони подолали «Колгоспник» з Рівного — 1:0. Загальний підсумок дебютного сезону 1960 року був невтішним. «Динамо» зайняло останню, 17 сходинку, набравши всього 14 очок.

Після такого провалу наприкінці року в Хмельницькому з'явився новий тренер — Євген Лемешко, колишній гравець київського «Динамо», молодий випускник вищої школи тренерів. Він відразу розпочав інтенсивну підготовку до наступного сезону 1961 року. Команда поповнилася талановитими футболістами: Б. Соколовим і В. Мітіним (дублерами київського «Динамо»), кам'янчанами Р. Чухліним та Р. Саркісовим.

Цей чемпіонат хмельничани провели досить вдало і посіли 8 місце серед 18 команд. Найпам'ятніша перемога була одержана у другому колі над одеським «Чорноморцем». До зустрічі з «Динамо» одесити не програли жодного матчу, але у Хмельницькому їм довелося зазнати першої поразки — 1:3.

Особливо відзначився у цьому сезоні Борис Соколов, який забив у матчах всіх рангів (чемпіонат, кубок, товариські) 29 м'ячів.

Запам'ятався 1961 рік також тим, що вперше у своїй історії хмельницьке «Динамо» зіграло міжнародний матч. 4 липня динамівці перемогли гостей з румунського міста Тирговіште — команду «Металург» — 2:0. Саме з цього часу товариські міжнародні зустрічі стають регулярними (подоляни грали з командами Болгарії, Польщі, Словаччини, Лівану, В'єтнаму, Гвінеї, Німеччини та інших країн).

11 червня 1961 року «Динамо» дебютувало в розіграші Кубка СРСР. У першому турі наша команда в Житомирі перемогла місцеве «Полісся» — 1:1 та 2:0. 15 червня на своєму полі динамівці здолали опір львівських армійців — 4:3 (матч 1/64 фіналу). Просування хмельничан зупинив лише майбутній володар Кубка СРСР донецький «Шахтар» — 0:2. Але найголовнішим досягненням наших футболістів було те, що вони демонстрували бажання грати і збирали на кожний свій матч по 10 тисяч вболівальників!

У наступні роки футболісти хмельницького «Динамо» зі змінним успіхом грали у чемпіонатах СРСР (у класі «Б» та «А», у другій лізі). У 1976 році команда була передана у підпорядкування профспілкам та отримала нову назву — «Хвиля», а з 1978 року — «Поділля». Від 1992 року хмельничани почали виступи у чемпіонатах незалежної України у першій лізі. Нині команда грає у другій лізі та від початку 2009 року їй повернули назву «Динамо».

Історія проведення чемпіонатів Європи

Ідея проведення чемпіонату Європи виникла ще у 1927 році. Його запропонував генеральний секретар французької федерації Анрі Делоне. Але у ФІФА лише відмахнулися. У них вистачало проблем з організацією чемпіонату світу, потрібно було просувати футбол на Олімпійських іграх та і в Європи не було своєї конфедерації.

Знову про європейський турнір заговорили тільки після Другої світової війни. Анрі Делоне знайшов собі однодумців. Ними стали президент італійського футболу Отторіно Барассі й бельгієць Жозе Краай.

15 червня 1954 року в Базелі (Швейцарія) 25 країн створили УЄФА і прийняли рішення провести турнір для збірних. Через рік проєкт чемпіонату був готовий.

ФІФА боялася конкуренції своєму творінню — чемпіонату світу, тож і запропонувала зробити Євро відбірковим до мундіалю. Більшість делегатів була проти неповноцінного турніру. А футбольні супердержави (Англія, Італія, ФРН) виступили взагалі проти організації Євро. Їх аргумент: для збірних вже є чемпіонат світу, тому потрібно розвивати клубні євротурніри (Кубок чемпіонів і Кубок ярмарок), на яких можна заробляти гроші. Крім того, після важких національних чемпіонатів футболістам влітку потрібно відпочивати.

27 березня 1957 року у виконавчому комітеті УЄФА розглядається проєкт турніру із назвою Кубок європейських націй. Через місяць на конгресі за його проведення проголосувало 15 делегатів, проти було семеро, восьмеро утрималися. До цього моменту Анрі Делоне не дожив. Восени 1955 року він помер.

На жаль, серед тих, хто відмовився грати на першому чемпіонаті Європи були віцечемпіони світу 1958 року — шведи, команда ФРН, що посіла 4 місце, британська четвірка (Англія, Шотландія, Північна Ірландія, Уельс), збірні Італії та Голландії.

Умови проведення чемпіонату Європи

Для того, щоб пройти кваліфікацію, збірна повинна вибороти 1-е або 2-е місце в одній із груп. Тільки після цього вона потрапляє до фіналу. Фінал проходить в одній або у двох країнах, країна-господарка потрапляє у фінальний турнір автоматично. На першому чемпіонаті Європи такого правила не існувало.

Кваліфікаційний раунд починається після завершення чемпіонату світу і триває 2 роки до фінальної частини європейської першості. Групи формуються шляхом жеребкування комітетом УЄФА, з використанням посіву команд. Посів відбувається на основі кваліфікаційного раунду до чемпіонату світу і за підсумками попереднього чемпіонату Європи.

Формування рангу команди йде за таким принципом: кількість очок, отриманих командою під час ігор, ділиться на кількість ігор, проведених командою, вираховується середня кількість очок за гру. У випадку, якщо команда брала участь в одному чи двох попередніх турнірах, використовується результат останнього кваліфікаційного змагання. Якщо дві команди мають однакову середню кількість очок за гру, тоді комітет визначає їх позиції в ранзі таким чином:

- коефіцієнт зіграних ігор;
- середня різниця голів в одній грі;
- середня результативність гри;
- середня результативність ігор на виїзді;
- жеребкування.

Що таке система плей-офф?

Це система розіграшу, при якій учасник вибуває з турніру після першої ж поразки. Така система сприяє напруженій боротьбі в турнірі й дає можливість за мінімальну кількість турів виявити переможця. Кількість учасників розіграшу плей-офф повинна бути степенем двійки (2, 4, 8, 16, 32). У разі іншої

кількості команд проводиться один або декілька кіл розіграшу, поки кількість команд не скоротиться до найближчого степеня двійки.

Євро 2024

Чемпіонат Європи з футболу 2024 року — 17-й розіграш чемпіонату Європи з футболу, футбольного турніру, котрий проводять кожні чотири роки серед національних збірних, що входять до складу УЄФА. У груповому етапі турніру зіграють 24 збірні. 27 вересня 2018 року було оголошено, що турнір пройде у Німеччині. Фінал відбудеться у неділю, 14 липня 2024 року, на берлінському «Олімпіаштадіоні».

Збірна України успішно пройшла стикові матчі кваліфікації, здолавши Боснію та Герцеговину й Ісландію. Тепер на команду Сергія Реброва чекатиме як мінімум три гри на чемпіонаті Європи в Німеччині.

Німеччина чекає на нас.

Таким чином, збірна України гарантувала собі путівку на чемпіонат Європи — 2024. Для нашої команди це буде четверта поспіль участь у Євро. Тим часом вже відомі суперники та календар «синьо-жовтих» на турнірі.

Команда Сергія Реброва потрапить до групи «Е», де її суперниками стануть команди Бельгії, Румунії та Словаччини.

Можливий шлях до плей-офф.

У разі перемоги у групі Україна гратиме матч 1/8 фіналу в Мюнхені 2 липня проти однієї з команд, що здобули третє місце. Друге місце виведе Україну на гру в Дюссельдорфі 1 липня проти віцечемпіона квартету «D», де гратимуть Франція, Нідерланди, Австрія та Уельс чи Польща.

Вікторина

1. За чиєї ініціативи було створено УЄФА?

(Анрі Делоне).

2. Що таке УЄФА?

(Європейський союз футбольних асоціацій).

3. У якому році було створено УЄФА?

(15 червня 1954 р. в Базелі, Швейцарія).

4. Коли й де було проведено I чемпіонат Європи?

(Франція, 1960 р.).

5. Які країни двічі були господарями чемпіонатів Європи?

(Франція, Італія, Бельгія).

6. Збірна якої країни була тричі переможницею ЧЄ?

(Німеччина).

7. Що означає система плей-офф?

(Це система розіграшу, при якій учасник вибуває з турніру після першої ж поразки. Така система сприяє напруженій боротьбі в турнірі й дає можливість за мінімальну кількість турів виявити переможця. Кількість учасників розіграшу плей-офф повинна бути степенем двійки (2, 4, 8, 16, 32). У разі іншої кількості команд проводиться один або декілька кіл розіграшу, поки кількість команд не скоротиться до найближчого степеня двійки).

8. З якого ЧЄ припинено боротьбу за III місце?

(7, 1984 р.).

СЛОВНИК

ФІФА — *Fédération internationale de football association*.

У 1904 році з ініціативи Франції організована *Fédération internationale de football association*. Першими членами ФІФА стали: Франція, Бельгія, Данія, Голландія, Іспанія, Швеція і Швейцарія. Президентом був обраний Роберт Герен, штаб-квартира розмістилася в Амстердамі (Голландія). Відповідно до прийнятого на конгресі статуту члени ФІФА взаємно визнавали одне одного як керівників футбольного руху у своїх країнах і зобов'язувалися не підтримувати ніяких стосунків з іншими футбольними організаціями. Англійці спочатку не захотіли ввійти до організації ФІФА, однак через рік приєдналися до неї.

Футбол полюбили в усьому світі. Ряди ФІФА швидко росли. Після Другої світової війни її членами стали понад 70 країн, у 1954 році — 85, а зараз ФІФА об'єднує 203 країни.

ФІФА вважають спортивною державою, адже в неї входять федерації майже всіх країн світу. Починаючи з 1930 року, чемпіонат світу проводять кожні чотири роки.

УЄФА — **Союз європейських футбольних асоціацій, UEFA.**

Ця організація керує футболом в Європі. У 1954 р. створено Союз європейський футбольних асоціацій, до якого входять 52 національні асоціації. З 1968 р. для національних збірних проводять чемпіонати Європи.

Під керівництвом УЄФА розігруються: Кубок європейських чемпіонів (з 1956 р.), Кубок володарів кубків (з 1951 р.) і Кубок УЄФА (з 1971 р.), що раніше проходив під назвою Кубка ярмарків.

Останнім часом всі ці турніри припинили своє існування. На зміну їм прийшла Ліга чемпіонів.

Мундіаль — **чемпіонат світу з футболу.**

Назва з'явилася після ЧС 1982 р., що проходив в Іспанії.

Електронні ресурси

З історії українського футболу [Електронний ресурс]. – Електронні дані : Режим доступу [з ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ \(archives.gov.ua\)](https://archives.gov.ua) // (дата звернення 11.01.2024 р.). – Назва з екрана.

Історія українського футболу [Електронний ресурс]. – Електронні дані : Режим доступу [Історія українського футболу – Футбол 24 \(football24.ua\)](https://football24.ua) // (дата звернення 11.01.2024 р.). – Назва з екрана.

Історія українського футболу [Електронний ресурс]. – Електронні дані : Режим доступу [ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ.pdf \(nau.edu.ua\)](https://nau.edu.ua) // (дата звернення 11.01.2024 р.). – Назва з екрана.

Історія українського футболу в Україні [Електронний ресурс]. – Електронні дані : Режим доступу [Історія футболу в Україні \(реферат\) \(ukreferat.com\)](https://ukreferat.com) // (дата звернення 11.01.2024 р.). – Назва з екрана.

Перші Європейські спортивні ігри [Електронний ресурс]. – Електронні дані : Режим доступу [Вікіпедія \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org) // (дата звернення 11.01.2024 р.). – Назва з екрана.

Презентація «Історія українського футболу» [Електронний ресурс]. – Електронні дані : Режим доступу [Презентація "Історія українського футболу" \(naurok.com.ua\)](https://naurok.com.ua) // (дата звернення 11.01.2024 р.). – Назва з екрана.

Фото О. Блохіна [Електронний ресурс]. – Електронні дані : Режим доступу [Фото Олега Блохина – Поиск в Google](https://www.google.com/search?q=Олег+Блохин) // (дата звернення 11.01.2024 р.). – Назва з екрана.

Футбол в Україні [Електронний ресурс]. – Електронні дані : Режим доступу [Футбол в Україні — Вікіпедія \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org) // (дата звернення 11.01.2024 р.). – Назва з екрана.

Усі медалі збірної України на Європейських іграх – 2023 [Електронний ресурс]. – Електронні дані : Режим доступу [Європейські ігри 2023 – нагороди збірної України, підсумковий медальний залік, ТСН, новини 1+1 — Спорт \(tsn.ua\)](https://tsn.ua) // (дата звернення 11.01.2024 р.). – Назва з екрана.

Євро – 2024 [Електронний ресурс]. – Електронні дані :
Режим доступу [ЕВРО-2024](#) | [UEFA.com](#) // (дата звернення
11.01.2024 р.). – Назва з екрана.

Періодика

Єсюнін С. 50 років Хмельницькому футбольному клубу
«Динамо» / Сергій Єсюнін // Є Поділля. – 2010. – 11 лютого
(№6). – С. 4.

